

ÂŞIK SİDKÎ'NİN HAYATINA DAİR YENİ BİLGİLER VE BİLİNMEYEN BAZI ŞİİRLERİ*

New Findings on the Life of Âşık Sıdkî and Some of His Unknown
Poems

Ali Cem AKBULUT**

Öz

Sıdkî (Pervane), 19. ve 20. yüzyılda Anadolu'nun önemli ve etkili âşık/ozanlarından biridir. Hacı Bektaş Veli Dergâhı Çelebilerinin vekili sıfatıyla, dergâh-muhibban diyalogunu sağlayıp, toplumsal sorunları çözmek üzere hizmet ederek, Anadolu'nun hemen hemen her yerini ve Orta doğuyu dolaşmış ve Milli Mücadele'de de önemli bir rol üstlenmiştir. Bunlara ek olarak, her yöre yazmalarında ve sözlü kaynaklarında şiirlerine rastlanılması, bu şiirlerin günümüzde de revaçta olması, erdemli kişiliği, onun inançsal ve edebi önemini de göstermektedir. Yaşadığı yöre insanı üzerinde günümüzde de devam eden etkisi bulunan Âşık Sıdkî (Pervane)'nin hayatı ve şiirleri ile ilgili geniş araştırmalar yapılmıştır. Şiirlerinden hayatına dair çıkarımlarda bulunulmuş ancak doğum tarihi vb gibi bazı bilgiler netlik kazanmamıştır.

Bu çalışmada Merzifon yöresi yazılı ve sözlü kaynakları üzerinden âşık edebiyatı araştırmaları yapılmıştır. Bu araştırmalarda Âşık Sıdkî (Pervane) neslinden gelen bir kişinin elinde bulunan resmi nüfus bilgileri tespit edilmiştir. Yazıda aktaracağımız üzere, bu bulgular sayesinde Sıdkî (Pervane)'nin doğum tarihine ve bazı ailevi bilgilerine büyük ölçüde ulaşılmıştır. Ayrıca bu çalışmada şimdide bilinmeyen hece ölçüsüyle yazılmış 15 tane yayınlanmamış şiirine yer verilecektir. Bu şiirlerinin birinde de yine ailevi bilgilerine ışık tutacak veriler bulunmaktadır. Bu makalede, kendisiyle ilgili yapılacak yeni çalışmalara daha net ve güncel bilgilerle katkı sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Âşık Sıdkî, Sıdkî Baba, Pervane, âşık, şiir

Abstract

Sıdkî (Pervane) was one of the distinguished poets (âşık, *ozan*) in the 19th and 20th centuries. As a deputy of the family of Çelebi of Hacı Bektaş Veli Lodge, he connected the followers (*muhibb*) with the lodge (*dergah*). He served for the community to solve social problems and travelled to the Middle East and almost every part of Anatolia. He also had an important role in the Turkish Independence War. In addition to these, his poems in the manuscripts, oral sources from different regions and these poems' still being in demand, as well as his virtuous personality all demonstrate his spiritual and literary significance. There have been many studies on the life and poetry of Âşık Sıdkî (Pervane) who has continuous impact on the people residing in the region he lived. Although we can draw some conclusions about his life from his poems, his date of birth and some other information about his life is still ambiguous.

In this study, written and oral sources from Merzifon district on aşık poetry have been examined. As a part of findings of this research, some birth records belonging to one of the descendants of Âşık Sıdkî (Pervane) has been revealed. In connection with this, his date of birth and some other information about his family have been clarified to a large extent through the findings presented in this paper. His 15 previously unpublished poems written in syllabic meter have also been presented. In one of those poems, some new findings shedding light on his life have been obtained. The ultimate aim of this paper is to contribute to future studies on him through these findings.

Keywords: Âşık Sıdkî, Sıdkî Baba, Pervane, âşık (poet), poetry

* Makalenin Geliş Tarihi: 09.02.2020, Kabul Tarihi: 03.03.2020. DOI: 10.34189/hbv.93.009

** Araştırmacı-Yazar, Türkiye. alicemakbulut05@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7440-1259>

1. Giriş

19. yüzyıl âşık edebiyatının zirvede olduğu yıllardır. Alevi Bektaşî edebiyatı için de bu durum geçerlidir. Bu döneme damgasını vurmuş, saygıyla anılan, şiirleri günlük hayatta zikredilen önemli âşık/şairler yaşamıştır. Alevi Bektaşî inancında âşiğa yüklenen kemâl pâyesi, dönem âşıklarının önemini daha da artırmıştır. Bu isimlerden biri de Âşık Sıdkî (Pervane)'dir. Kendisinden sonra halkın “baba” pâyesi verdiği, evliya nazarıyla baktığı Âşık Sıdkî, âşıklığının yanı sıra bir inanç önderi olarak görülür. Erdemli kişiliği ve Hacı Bektaş Dergâhı temsilcisi sıfatıyla halk içinde dolaşması, onun önemini göstermektedir.

Kendisiyle ilgili olarak Hayrettin İvgin'in *Âşık Sıtkı Pervane* (1976), Muhsin Gül'ün, *Şeyh Cemaleddin Efendi'nin Âşığı Halk Ozanı Sıdkı Baba Hayatı ve Şiirleri* (1984) adlı çalışmalar bulunmaktadır. En geniş çalışma ise Baki Yaşa Altınok'un yaptığı *Sıdkı Baba Divanı* (2013)'dir. Nasihatnamesiyle ilgili olarak ise Halil Sercan Koşık tarafından hazırlanan *Nasihât-name-i Sıdkî* (2016) yayınlanmıştır. 2016 yılında, “Yeniceli Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür Sanat Sempozyumu” ve 2018 yılında “II.Yeniceli Âşık Sıdkî Baba-Mersin ve Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu” düzenlenmiştir. Burada sunulan bildirimler oldukça önemlidir (Kaya, 2016: 103-125), (Koz, 2016: 349-370), (Şimşek, 2016: 127-150), (Demirel, 2016: 387-408), (Durbilmez, 2016: 43-85), (Çiftlikçi, 2006: 409-443).

Bu çalışmalar dışında birçok süreli yayında da Âşık Sıdkî ile ilgili yazılar yayınlanmıştır. Ancak bu çalışmalarda, resmi ve özel kütüphaneler, arşivler, Sıdkî'nin sıklıkla bulunduğu yöreler yeteri kadar taranmamıştır. Bu alanlar tarandıkça kendisiyle ilgili yeni verilerin ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu çalışmada, âşığın hayatıyla ilgili bilinmeyen bilgilere ve araştırmalara girmemiş 15 beş deyişine yer verilmiştir.

2. Kısaca Hayatı

Âşık Sıdkî ile ilgili olarak torunu Muhsin Gül ve araştırmacı yazar Baki Yaşa Altınok'un aktardıklarına göre soyu, Oğuz Türklerinin Bozok Kolu'nun Dedekargın Aşiretindedir. Sülalesi Malatya'nın Tohma Çayı kenarında Çerme Köyü'ne yerleşir. Hacı Ahmetler olarak bilinir. Hacı Ahmetler, 1800'lü yıllardaki iç karışıklıklar nedeniyle Malatya'dan Silifke'ye göçer, daha sonra geri dönmek isteseler de vazgeçip Tarsus yakınlarındaki Yenice Köyüne yerleşirler. Bu sırada ailenin Mehmet adında kundakta bir oğlu vardır. Mehmet gençlik döneminde, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın Osmanlı Devleti'ne başkaldırarak Anadolu'ya gelmesi ve ardından geri çekilişi sırasında Mısır'a götürülür; ancak bir müddet sonra kaçarak köyüne döner. Sonrasında Mehmet, Eşeli adında bir kadınla evlenir. Zeynel Abidin ve Ahmet adında iki oğlu olur. Zeynel Abidin'in doğumu şiirlerindeki çıkarımlardan hareketle 1865 olarak kabul edilir. Babalarının genç yaşta ölümüyle yetim kalan âşık, kardeşi Ahmet'le birlikte ilköğrenimini köy medresesinde alır. Küçük yaşlarda saz çalmaya

ve “Pervane” mahlasıyla deyiş söylemeye başlar. O yaşlarda Hacı Bektaş Dergâhı’na gitmek ister; ancak annesinin yaşının küçüklüğü sebebiyle ona izin vermez; ancak bir süre sonra, 12 yaşındayken, evden kaçarak Hacı Bektaş Dergâhı’na ulaşır (Gül, 1984: 6-11, Altınok, 2013: 1-5).

Ancak, torunlarından Hamdullah Gül’ün (KK-1) elinde bulunan ekte aktardığımız, nüfus kayıt örneğindeki bilgiler incelendiğinde, âşığın 01.07.1855’te (1271) Tarsus’ta doğduğu görülür. Zeynel Abidin olarak bilinen âşığın asıl adı Yusuf Sıdkî’dir. Nüfus kayıtlarına mahlası olan Sıdkî’nin, ikinci isim olarak geçtiği anlaşılmaktadır. Baba adının Hüseyin, anne adının Emine olduğu görülür. Sıdkî adını, mahlasını aldıktan sonra isim olarak kullandığı bilinmektedir. Bir kardeşi (Ahmet) olduğu bilinmektedir; ancak ileride aktardığımız 8 numaralı şiirinden Ahmet, Veli ve adı belirtilmeyen bir kız kardeşinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu deyişini söylediği tarihte ninesinin de hayatta olduğu anlaşılmaktadır.

Doğumu 1855 olduğunda, 1867 yılı civarında Hacı Bektaş Dergâhı’na ulaştığı anlaşılır. Feyzullah Çelebi (1811-1878)’ye vâsıl olur ve O’nun huzurunda deyişler söyler. Dergâh medresesinde Cemaleddin Çelebi (1862-1921) ve Veliyyeddin Çelebi (1867-1940), Hüseyin Fevzi (1886-1928) Efendilerle Yozgatlı Ali Nihani Hoca (1831-1906) gibi değerli hocalardan ders alır. Feyzullah Çelebi’ye bağlanarak, O’nun vefatına kadar Pervane mahlasıyla deyiş söyler ve Dergâh’a hizmet eder. (Gül, 1984: 6-11, Altınok, 2013: 1-5), (KK-1, KK-2).

Feyzullah Çelebi’nin vefatından sonra aynı bağlılığı Cemaleddin Çelebi’ye de göstererek Dergâh hizmetine devam eder. 1855’te doğduğu, on iki yaşında Dergâh’a vardığı ve on dört yıl Pervane mahlasını kullandığı göz önünde alındığında, Sıdkî mahlasını 1881’den sonra aldığı anlaşılır. Sadık Akbulut özel arşivinde bulunan, 1888’de yazılmış bir yazmada Sıdkî mahlaslı deyişlerinin olması, aynı mahlası kullandığı Kadı Destanı’nda yine 1888 tarihini vermesi de bu duruma destektir.

Cemaleddin Çelebi’nin verdiği vekâlet belgesiyle Dergâh’ın temsilcisi olarak tarikat hizmetlerini yürütmek, muhibbanın işlerini görmek amacıyla şeyhiyle ve tek başına olmak üzere Anadolu’yu dolaşır. Bu bağlılığı ve hizmeti sebebiyle kendisine Cemaleddin Çelebi tarafından Sıdkî mahlası verilir. (Gül, 1984: 6-11, Altınok, 2013: 1-5), (KK-1, KK-2).

1893 yılına ait nüfus kayıt örneğine göre, Çorum Hüseyinova (Alaca)’dan Ali ve Kadıncık kızı Hatice ile evlenir.

Dergâh adına yaptığı gezilerinin birinde geldiği Merzifon’un Harız (Gümüştepe) Köyü’nü beğenir ve oraya yerleşmek ister. Şeyhi Cemaleddin Çelebi tarafından, Dergâh’tan uzak bir yerde temsilcisinin olması, tarikat ve muhibbanın işlerinin yürütülmesinin de uygun görülmesi sebebiyle Sıdkî’nin bu isteği kabul edilir. Akabinde Sıdkî, eşiyile birlikte 1894 yılı güz aylarında Harız Köyü’ne gelerek yerleşir. Kendisi ve Harızlılar bu durumdan memnun kalırlar. Kendisine ev yapılarak, bahçe

bağışlanır. Kendisi gibi âşık olan oğulları Ali Baki ve Hamdullah'la birlikte kızları da Hariz Köyü'nde doğar. 1911 yılında eşi Hatice'nin vefat etmesi üzerine aynı köyden Naciye ile evlenir. (KK-1, KK-2).

Ömrünün son 34 yılını bu köyde geçirir. Ancak yılın önemli bir bölümünü, Dergâh temsilcisi olarak köy dışında geçirir. Anadolu'nun hemen her yerine, Irak ve Suriye bölgelerine gider. Bu gezilerde muhibbanın adak ve bağışlarını, devletçe tahsis edilen köylerin aşarlarını Dergâh'a ulaştırır. Muhibbanın tarikat işlerinin yanı sıra toplumsal işleri ve sorunlarıyla da ilgilenir. Bulunduğu yerde çeşme, yol, köprü, medrese, ibadethane, misafirhane yapımı tekke ve türbelerin tamirleri gibi imar, eğitim, hukuk, inançsal işleri yapar ve bu işlere öncülük eder. Dergâh ve muhibban için hayvan yetiştiriciliği de yapar. Hariz Köyü'nde eğitim vermiştir. (KK-2).

Sıdkî, 1. Dünya Savaşı döneminde, 1915 yılında Cemaleddin Çelebi'nin, Padişah Sultan Reşat'tan yurt savunması için aldığı izinle oluşturduğu Gönüllü Mücahidin Alay'ında önde yer alır. Merzifon yöresinde gönüllü asker toplanmasına öncülük eder. Cemaleddin Çelebi Erzurum'da fahri albay rütbesiyle alayın başında iken, Sıdkî Baba fahri yüzbaşı rütbesiyle Erzincan Şubesinin başında bulunur (Altınok, 2013: 8). Aynı vatani duyarlılığı Kurtuluş Savaşı döneminde de göstermiş, Amasya ve Sivas Kongreleri'ne zemin hazırlayanlardan biri olduğu, Cemaleddin Çelebi vasıtasıyla Mustafa Kemal Atatürk'le de tanıştığı bilinmektedir. (KK-1)

Âşık Sıdkî, Cemaleddin Çelebi'nin 1921 yılında vefatından sonra aynı bağlılığı Veliyeddin Çelebi'ye de göstererek, hizmetine devam eder. Merzifon eşrafı bazı vaatlerle Merzifon'da göreve çağırılırsa da, bu görevi kabul etmeyip Hariz'da kalır. Mal ve servet edinmez. (Akbulut, 2010: 282)

Erdemli kişiliği ile ilgili anlatıları ve saygın kişiliği olan Âşık Sıdkî, 06.01.1928 tarihinde vefat eder; Hariz Köyü mezarlığına defnedilir.

Âşıklığının/şairliğinin yanı sıra ilim ve irfanı, adaleti, cesareti, hizmet ehli olmasıyla tanınmış ve halen bu sıfatlarla anılmaktadır. Kendi zamanında "Sıdkî Efendi" olarak bilinmesine karşın günümüzde halkın verdiği "baba" pâyesiyle "Sıdkî Baba" olarak anılmaktadır.

Değişik tür ve konularda çok sayıda şiirleri/deyişleri olan Âşık Sıdkî'nin, söyleyişi rahat olmakla birlikte, şiirlerindeki dili genellikle sade iken divan türü şiirlerde kısmen ağırlaşmaktadır. Yayınlanan şiirleri, *Divan'ı* ve *Nasihatname*'sinin dışında, Kerbela olayını konu edindiği *Mevâlid-i Aşk* adlı eserleri bulunmaktadır (Akbulut, 2016). 12 telli çöğür çalmıştır (KK-2), (Karadeniz-Akbulut, 2016: c.7, 633).

3. Bilinmeyen Bazı Şiirleri

Aktaracağımız 15 deyiş daha önceki araştırmalarda yayınlanmamıştır. İlk 8 tanesi arşivimizdeki yazma ve zakir defterlerinde bulunmaktadır. İlgili yazma ve zakir defterleri Amasya ve Merzifon yöresine aittir. Bu 8 şiirin 4 tanesi aynı zamanda KK-

2'den de alınmıştır. Diğer 7 tanesi ise, Milli Kütüphane arşivinde 06 Mil Yz Cönk 295 bilgileriyle bulunan cönkte yer almaktadır. Cönkte Âşık Sıdkî'nin yanı sıra Feyzullah Çelebi, Cemaleddin Çelebi, Veliyettin Çelebi ve başka âşıkların da şiirleri bulunmaktadır. 1317 tarihinde Külâh karyesinde Molla İbrahim tarafından yazılmıştır. Bu cönkte Âşık Sıdkî'ye ait yayınlanmış bazı deyişler de bulunmaktadır.

Aktarılan deyişleri 11'li hece ölçüsüdür. Safalama, ağıt, medetname, övgüleme türlerindedir.

3.1.¹

Teşriflerle bizi teşrif ettiniz
Ey keremkânları sefa geldiniz
Virane kalpleri bünyad ettiniz
Mevla mihmanları sefa geldiniz

Şaduman ettiniz nice canları
Nice muhipleri ehl(i) imanları
Velayet bağının ol reyhanları
Gonca handanları sefa geldiniz

Doğdu hüsnünüzden nuru müeyyed
Gitti gamlar oldu demler mücedded
Kurret-ül kulubi Ali Muhammed
Cennet mekânları sefa geldiniz

Sizi sena eder Balım kulları
Hezaran âşık var gözler yolları
Firdevs-i âlânın gonca gülleri
Servi revanları sefa geldiniz

Meşrebiniz âli Ali soyunuz
Mücrimlere şefaattir huyunuz
Gözlere tutyadır hâk-i pâyiniz
Müminin(?) canları sefa geldiniz

Bin üç yüz on altı konu bu tarih
Yazar methinizi ehl-i tevarih
Nesl-i kutb-ül aktab şahi meşayih
Mülkün aslanları sefa geldiniz

Sıdkî'yı mest etti aşktan badeler
Bu şirin kelimeler bu üftadeler
Feyzullah Hamdullah Hünkârzadeler
Dergâh sultanları sefa geldiniz

3.2.²

Hak teaalallah'tan geldi ferman
Aradım derdime bulmadım derman
Yükletmiş yükünün gidiyor kervan
Sultan Seyyid Cemaleddin göçünce

Az(i)rail geldi serine çöktü
Yakası gömleği cynine taktı
Cennet-i âlânın gülleri koktu
Sultan Seyyid Cemaleddin göçünce

Kardeşim Veliyettin yanına gelsin
Kardeşim post sana emanet kalsın
Gidiyorum yalan dünya şen olsun
Sultan Seyyid Cemaleddin göçünce

Gelsin Hamdullah şu beni yusun
Söyle(yi)n Ali Hadi suyumu ko(y)sun
İmam Hüseyin selâmı versin
Sultan Seyyid Cemaleddin göçünce

Tabutum yapıldı yerim görüldü
Melekeler dört yanıma derildi
Ezanım okundu selâm verildi
Sultan Seyyid Cemaleddin göçünce

Getirdiler musallaya ko(y)dular
Her taraftan sevindi geldi adüler
Üçler beşler kırklar (ile) yediler
Sultan Seyyid Cemaleddin göçünce

Her bir taraftan telgraf(lar) geldi
Yerde insan gökte melekler yandı
Bu Sefil Sıdkî'nın dersini verdi
Sultan Seyyid Cemaleddin göçünce

3.3.³

Ellerim kızıl kan yüzlerim kara
Cara geldim ya Muhammed Mustafa
Yine senden olur derdime çare
Cara geldim ya Muhammed Mustafa

Mekke Medine'de beytullah için
Şah Necef'te yatan ehlullah için

BađıŐla diyerek kulunun suçun
Cara geldim ya Muhammed Mustafa

ArŐta Őemsi kamer nurlar hakkı'çün
Gayıp erenleri sırlar hakkı'çün
Kerbela'da yatan erler hakkı'çün
Cara geldim ya Muhammed Mustafa

Zebur Tevrat İncil Kuran aşkına
Levh-i mahfuz erŐ-ı Rahman aşkına
On İk'İmam hem masuman aşkına
Cara geldim ya Muhammed Mustafa

Sıdkı ümmetinden bir asi kuldur
Afveyle günahım ihsanın boldur
Divanından mahzun gönderme güldür
Cara geldim ya Muhammed Mustafa

3.4.⁴

Yüzüm karasıyla durdum divana
Medet ya Muhammed mürvet ya Ali
Sıgındım Mehdi-i sahib zamana
Medet ya Muhammed mürvet ya Ali

Őu cihanda çok hal geldi başıma
Tövbe ettim nadim oldum işime
Lütfeyleyin gözden akan yaşıma
Medet ya Muhammed mürvet ya Ali

Gönül düşkünüyüm elim alınız
Düşkünler elinden tutmak Őanınız
Sizi koyup kime gitsin kulunuz
Medet ya Muhammed mürvet ya Ali

Dar-ul aman kula ihsan kapınız
Mücrimlere Şefaattir tapunuz
Kırklar meydanında birdir hepimiz
Medet ya Muhammed mürvet ya Ali

Affedin günahım gufran sizindir
Hükünüz bakidir ferman sizindir
Sıdkı kapınızda kurban sizindir
Medet ya Muhammed mürvet ya Ali

3.5.⁵

Bizim biatımız nesl-i Hünkâr'a
Nasip veren yeşil eli gözleriz
Biz boyun eğmeyiz kalb-i kallaşa
Hakk'ı zikreleyen dili gözleriz

Biz şahlar şahından aldık fermanı
Beyhude gezmeyiz dağı ormanı
Her poyraza savurmayız harmanı
Pir ilinden esen yeli gözleriz

Şükür bulduk serçeşmenin gözünü
Terk eyledik kaçır şahın izini
Dinlemeyiz her cahilin sözünü
Hakk'a doğru gider yolu gözleriz

Sırrımızı her cahile demeyiz
Ehl-i Beyt (1)rahından dönmeyiz
Karga gibi her cifeye konmayız
Bülbül gibi gonca gülü gözleriz

Sefil Sıdkî der ki doğru rahımız
Velayet burcundan doğdu mahımız
Sırr-ı Balım Sultan kiblegahımız
Sulbden sulbe inen nuru gözleriz

3.6.⁶

Kaşların sure-i sırrı Bismillah
Cemalin Hüvallah Kuran'a benzer
Sen öz nurundan halk etmiş Allah
Nergisi envarı mestane benzer

Kaşların eliftir yüzlerin cennet
Yazılmış alnına sure-i hikmet
Nesilin Resul'dür saçların şevket
Şah-ı Merdan Şir-i Yazdan'a benzer

Sıdkî seyran ettim nuru erhamı
Budur velilerin hatm-i tamamı
Âşıkların sadıkların imamı
Hacı Bektaş Balım Sultan'a benzer

3.7.⁷

Sarardım karardım yandım kurudum
Dost senin derdini ben çeke çeke
Merhamet et ciğerimden çürüdüm
Dost senin derdini ben çeke çeke

Şule-i salihin döşendi cana
Sığmaz oldu dud-ı ahım cihana
Yazık el içinde oldum divane
Dost senin derdini ben çeke çeke

Sıdkî çok dolaştım bab-ı lokmana
Çare bulamadım derd-i nihana
Büküldü kametim döndü kemana
Dost senin derdini ben çeke çeke

3.8.⁸

Hasta düştüm Suşehri'nde kaldım
Arz eyleyin yâre hali turnalar
Kalkamam yerimden zayıf hal oldum
Beklerim şu garip çölü turnalar

Çok serencam gitti bu garip baştan
Feleğin yüreği katıdır taştan
Bir imdat olmadı yaren(den) yoldaştan
Çekerim bu gurbet eli turnalar

Yaralandım ben yaramı bağlarım
Eyvah gurbet elde geçti çağlarım
Şeyda bülbül gibi durmaz ağlarım
Koktukça vatanın gülü turnalar

Sefil turnam arş yüzünden aştıkça
Derdim tazelenir yaram deştikçe
Garip ninem hatırıma düştükçe
Akar gözlerimin seli turnalar

Beyrut'tan çıkınca deryayı boylan
Tarsus'tan geçince bir semah eyle
İmrani pedere çok selam söylen
Tarif edersiniz yolu turnalar

Yüksek karyesinde molla yoldaşım
Marifet babında akranım eşim

Yenice’de vardır iki kardeşim
Biri Ahmet biri Veli turnalar

Hemşireme söylen kara bağlasın
Benim için yola çıkıp ağlasın
Garip ninem ciğerini dağlasın
Gözlesin bir zaman yolu turnalar

Kalkam dedim tutmaz oldu dizlerim
Çevre yanım görmez oldu gözlerim
Ağlayarak Hakk’a döndüm yüzlerim
Bağladım bir pire beli turnalar

Hasta düştüm başucuma gelen yok
Garip garip inilerim bilen yok
Çok çare umdum amma elim alan yok
Şimdi lal eyledin dili turnalar

Böyle imiş başa gelen yazılar
Gözlesin yolunu emlik kuzular
Derdim artar kemiklerim sızılar
Estikçe sılanın yeli turnalar

Sefil turnam arş yüzüne düzülür
Garip garip öter bağrım ezilir
Korkarım kabrim gurbet ilde kazılır
Bir himmet etmenin yolu turnalar

Turnam himmet edin bunda ölmeyin
Yarene yoldaşa hasret kalmayım
Gurbet elde gonca gibi solmayım
Himmet edin bana âli turnalar

Sefil Sıdkî cüda düştüm Balım’dan
Kimse fehmeylemez iştigalimden
Hasta ahvalimden hüsnü halimden
Verin nazlı yâre meyli turnalar

3.9.⁹

Tarikat tahtında bir âli cenab
Letafet görünür zaviyyesinde
Niceler irşatla olur feyzi-yab
O şahın dergâh-ı âliyyesinde

Sordum kâmillerden ahsen ne şeydir
İspat edip derler Hatem-i Tay’dır

Hem Ali neslidir ne güzel soydur
Acayib nişan var zaviyyesinde

Sıdkîya hüsnünde nuru müebbed
Şavk eder cihanı hem kamer tal'at
Huruc etmiş gezer bir Mehdi sıfat
Hacı Bektaş Veli Nahiyesinde

3.10.¹⁰

Salkımlanmış ak gerdana düzülmüş
Şahım kâküllerin reyhan değil mi
Kaşların ayetullaha yazılmış
Hub yüzlerin mah-ı taban değil mi

Münevversin şavkın düştü cihana
Sevdaların ateş saldı bu cana
Şecaatin benzer sahib-kırana
Sözlerin sure-i İmran değil mi

Melak meşrebin arştandır hâkin
Tarik-i Bektaş(-i)dir sırr-ı selâkin
Amasya'da yatar ol cism-i pâkin
Cismin afet kutb-i devran değil mi

Melek meşreb huriden ruhundur huyun
Kalbin sarayıdır elif'in be'yin
Ali meşreb Ali Muhammed soyun
Sıdkî kapınızda Selman değil mi

3.11.¹¹

Seyrangâhım Cemalullah dembedem
Hünkârımı gördüm elhamdülillah
Garı değil dem bu demdir dem bu dem
Maksuduma erdim elhamdülillah

Gönlüm yandı bir gerçeğin huyuna
Kurban olam kaşlarının yayına
Gül yüzlü Cemal'in hâk-i payına
Yüzlerimi sürdüm elhamdülillah

Canım kurban ahabına eline
Dür yakışır kâkülünün teline
Ehl-i Beyt-i hanedanın yoluna
Bi'atımı verdim elhamdülillah

Sefine veş bahri umman yüzerken
Gevher buldum inci mercan düzerken
Ara yerde şöyle şaşkın gezerken
Bir katara erdim elhamdülillah

Sıdkî sadık bir güzele dost oldum
Meydanında yüzülüben post oldum
Bir dolu doldurdum içip mest oldum

Divanında durdum elhamdülillah

3.12.¹²

Bize dersi verir ilm-i hikmetten
Şöyle bir hocanın ser-mollasıyız
Genc-i aşka erdik sırr-ı vahdetten
Şehr-i hakikatin mücellasıyız

Meryem gibi yuttuk dem-i Cibril'den
Çok hikmet hamlettik iş bu içelden
Ta ezel namımız tahrir seçelden
Şairlikten mahir söz üstadıyız

Sıdkî ilmullaha ettik tezekkür
Çekmedik tarik-i aşka tazarrur
Bir hub sayesinde Hakk'a teşekkür
Emval-i eşyanın müberrasıyız

3.13.¹³

Hasretinden hâbe varmaz gözlerim
Acil ey Cemali gül seher vakti
Hayalin gönlümde ırmaz gözlerim
Rahmeyle halime gel seher vakti

Salın gel yanıma kenardan bakma
Firkat ateşine sinemi yakma
Aylayıp derdinle mahzun bırakma
Ulaş hatırımı al seher vakti

Ey şah-ı mürüvvet ey saç-ı sünbül
Ey yüzü veş-şems ey hali kulakıl
Sıdkî muntazırdır ey dil-i bülbül
Uğrat bizim bağa yol seher vakti

3.14.¹⁴

Ehl-i Beyt-i hanedanın nesline
İkrar iman etmez nadana seyret
Hacı Bektaş Muhammed'in aslına
Kin ediyor Ebu Süfyan'a seyret

Mü'min olan tutar demanı desti
Biat ehl-i değil gözetir postu
Arif olan bulur dergâhı dostu
Yanlış fetva verir şeytana seyret

İkrar verip bir ikrarda kalmamış
Kabın tutup serçeşmeden dolmamış
Arayıp ta mürşidini bulmamış
Kend'aklıyla yürür hayvana seyret

Arif ol cahile eyleme minnet
Arifler meydanda bulamaz devlet
İnat eder gelip eylemez biat
Hele önündeki samana seyret

Sıdkî her can bu esrara eremez
Bu sırrı bilmeyen mürşit olamaz
Varıp Ehl-i Beyt'e biat kılamaz
Kal u kıyıda kalmış insana seyret

3.15.¹⁵

Yine kalktı bu yerlerden kismetim
Himmat eyle bana Pir Derviş Ali
Garip Bülbül gibi arttı firkatim
Aldı bu gönlümü pir Derviş Ali

Koydu bizi felek aşk esbabında
Kaldım bir sultanın intisabında
On dört yıldır erenlerin babında
Çoktur azemizde sır Derviş Ali

Helal et hakkını bu âşık zara
Takdirimiz böyle imiş ne çare
Benden için iltica kıl Hünkâr'a
Eşiğine yüzün sür Derviş Ali

Muhabbet bezminin mihribanısın
Erenler babının hem Selmanısın
Çünkü bu dergâhın dervişanısın
Bun günde imdada er Derviş Ali

Bilmem bana..... dokundu nerden
Hidayet umarım erenler(den) pir(ler)den
Sefil Sıdkî ağlar gider bu yerden
Ayrılık badesin ver Derviş Ali

4.Sonuç

Araştırmamızda, Âşık edebiyatı ve Alevi Bektaşî edebiyatının önemli isimlerinden olan Âşık Sıdkî'nin daha önce net olmayan bazı kimlik bilgilerine ailesinin nüfus kayıt örneği üzerinden bakılmış, bireysel bilgilerine değinilerek doğum tarihi, doğum yeri, anne adı, baba adı, kardeş sayısı ve kısmen kardeş adlarına netlik kazandırılmıştır. Araştırmalara geçmemiş, safalama, ağıt, medetname, övgüleme türlerinde hasret, yakınma, dertlenme konulu, 11 heceli 15 tane deyişine de yer verilerek, kendisiyle ilgili yapılacak yeni çalışmalara katkı sunulmaya çalışılmıştır.

Sonnotlar

¹ 11 Heceli, Ali Cem Akbulut Arşivi

² 11 Heceli, Ali Cem Akbulut Arşivi

³ 11 Heceli, Ali Cem Akbulut Arşivi

⁴ 11 Heceli, Ali Cem Akbulut Arşivi

⁵ 11 Heceli, Ali Cem Akbulut Arşivi, KK-2

⁶ 11 Heceli, Ali Cem Akbulut Arşivi, KK-2

⁷ 11 Heceli, Ali Cem Akbulut Arşivi, KK-2

⁸ 11 Heceli, Ali Cem Akbulut Arşivi, KK-2

⁹ Arşiv No: 06 Mil Yz Cönk 295, Bulunduğu Yer: Milli kütüphane-Ankara

¹⁰ Arşiv No: 06 Mil Yz Cönk 295, Bulunduğu Yer: Milli kütüphane-Ankara

¹¹ Arşiv No: 06 Mil Yz Cönk 295, Bulunduğu Yer: Milli kütüphane-Ankara

¹² Arşiv No: 06 Mil Yz Cönk 295, Bulunduğu Yer: Milli kütüphane-Ankara

¹³ Arşiv No: 06 Mil Yz Cönk 295, Bulunduğu Yer: Milli kütüphane-Ankara

¹⁴ Arşiv No: 06 Mil Yz Cönk 295, Bulunduğu Yer: Milli kütüphane-Ankara

¹⁵ Arşiv No: 06 Mil Yz Cönk 295, Bulunduğu Yer: Milli kütüphane-Ankara

Kaynakça

1.Yazılı Kaynaklar

- Akbulut, Ali Cem. (2010). *Gazilerovacığı Âşıkları*. Ankara: Karamavi Yayınevi.
- . (2016). “Âşık Sıdkî Baba'nın Mevalid-i Aşk (Aşkın Doğuşları) Eseri”, *Yeniceli Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür-Sanat Sempozyumu*, Yayın Hazırlayanlar Prof. Dr. Nilgün Çıplak, Arş. Gör. Mete Bülent Değer, Mersin: Mersin Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 269-287.
- Altınok, Baki Yaşa. (2013). *Sıdkî Baba Divanı*. Ankara: Sistem Ofset.
- [Cönk] (T.y.) Arşiv No: “06 Mil Yz Cönk 295”, Milli Kütüphane, Ankara.
- Çiftlikçi, Ramazan. (2016). “Âşık Sıdkî Baba Divanı'nda Devriyeler”, *Yeniceli Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür-Sanat Sempozyumu*, Yayın Hazırlayanlar Prof. Dr. Nilgün Çıplak, Arş. Gör. Mete Bülent Değer, Mersin: Mersin Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 409-443.
- Demirel, Şener. (2016). “Sıdkî Baba Divanı'nda Yer Alan “Destân-ı Hürriyet-i Osmanî” Adlı Şiir Üzerine Düşünceler”, *Yeniceli Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür-Sanat Sempozyumu*, Yayın Hazırlayanlar Prof. Dr. Nilgün Çıplak, Arş. Gör. Mete Bülent Değer, Mersin: Mersin Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 387-408.
- Durbilmez, Şener. (2016). “Sıdkî Mahlaslı Şairler ve Tarsuslu Sıdkî Baba'nın Bu Şairler İçindeki Yeri”, *Yeniceli Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür-Sanat Sempozyumu*, Yayın Hazırlayanlar Prof. Dr. Nilgün Çıplak, Arş. Gör. Mete Bülent Değer, Mersin: Mersin Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 43-85.
- Gül, Muhsin. (1984). *Şeyh Cemaleddin Efendi'nin Âşığı Halk Ozanı Sıdkî Baba Hayatı ve Şiirleri*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- İvgin, Hayrettin. (1976). *Âşık Sıtkı Pervane*. Ankara: Emel Matbaacılık Sanayi.
- Karadeniz, Bekir-Ali Cem Akbulut. (2016). *Alevi Bektaşî Şairleri*. Bursa: Karamavi Yayınları.
- Kaya, Doğan. (2016). “Sıdkî Baba'nın Şiirlerinde Şekiller ve Türler”, *Yeniceli Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür-Sanat Sempozyumu*, Yayın Hazırlayanlar Prof. Dr. Nilgün Çıplak, Arş. Gör. Mete Bülent Değer, Mersin: Mersin Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 103-125.
- Koz, Sabri. (2016). “Âşık Sıdkî Baba ve II. Meşrutiyet ve Kurtuluş Savaşı Destanları Üzerine Bir Okuma ve Anlama Denemesi”, *Yeniceli Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür-Sanat Sempozyumu*, Yayın Hazırlayanlar Prof. Dr. Nilgün Çıplak, Arş. Gör. Mete Bülent Değer, Mersin: Mersin Büyükşehir

Belediyesi Yayınları, 349-370.

Şimşek, Esmâ. (2016). ““Kadı” İgesinin Edebiyatımıza Yansımaları ve Sıdkî Baba'nın “Kadı” Destanı Örneği”, *Yeniceli Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür-Sanat Sempozyumu*, Yayın Hazırlayanlar Prof. Dr. Nilgün Çıplak, Arş. Gör. Mete Bülent Değer, Mersin: Mersin Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 127-150.

2. Sözlü Kaynaklar

KK-1: Hamdullah Gül, 51, yüksekokul, veteriner teknisyen, 01.02.2020, Merzifon

KK-2: Cuma Akbulut, 65, yüksekokul, emekli öğretmen, 01.02.2020, Merzifon. (Özellikle 1890-1930 kuşağından) Âşık Sıdkî ve halk kültürü üzerine derlemeler yapmıştır.

Ekler:

Ek 1: Nüfus kayıt örneği

NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ				İLİ		İLÇESİ		MAHALLESİ/KÖYÜ		CİLT NO	HANE NO	
				AMASYA		MERZİFON (1524)		GÜMÜŞTEPE KÖYÜ		42	6	
SIRA	BSN	C	YAKINLIK DERECESESİ	T.C. KİMLİK NO	ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	MED. HALİ VE DİNİ	TESCİL TARİHİ	OLAYLAR VE TARİHLERİ
1	1	E	Kendisi	-----	YUSUF SITKI	-	HÜSEYİN	EMİNE	TARSUS 01.07.1855	Evlü İslam	21.04.1995	Doğum: 06.01.1928 Evlüme: 00.00.0000 Boşanma: ----- Fale: -----

Ek 2: Ali Cem Akbulut arşivi

